

A „település lelke” meghatározza a közösségek létrejöttét is...

Interjú Dr. Kovács Tibor alpolgármesterrel

„Múltunkban nehéz örökséget hordozunk: tatár és török pusztításokat, tűzvészek, aszályok, árvizek emlékét” – olvasható Kisújszállás honlapján. Milyen is ez a település, hogyan tartható meg a lakosság, mi határozza meg, hogyan élnek a közösségei – mindezekről Dr. Kovács Tiborral, a kisváros társadalmi megbízatású alpolgármesterével beszélgettünk.

Kalmár Erika: Milyen hatással van a kisebb települések közösségeire az elnéptelenedés, a demográfiai csökkenés. Milyen okokra vezethető ez vissza?

Dr. Kovács Tibor: Sokat beszélünk ezekről a demográfiai problémákról, az elnéptelenedés, az elöregedő, a zsugorodó társadalmak kérdése folyamatosan foglalkoztat bennünket, északon és délen, keleten és nyugaton egyaránt. Az okok között van a születések számának visszaesése, a gyerekválalás idejének a kitolódása, a magasabb végzettséggel rendelkezők, a képzetesebb, mobilabb fiatalok

elvándorlása – ez olyan komplex problémahalmaz, amely összetett megközelítést igényelne a megoldások keresése kapcsán. Egyrészt tehát ezek a demográfiai okok hátráltathatják egy település fejlődését, másrészt viszont vannak a települések természet- és társadalomföldrajzi viszonyaiból, adottságaiból, korlátaiból adódó problémák is. Sok olyan település van ma Magyarországon, amelynek alacsony a megtartó ereje: hiányoznak vagy nem elégségesek (mennyiségben és minőségben) a munkahelyek, nem elég vonzó maga a térség, a hely, és a lakosok inkább elmennek a nagyobb városokba vagy a fővárosba, sőt az utóbbi években egyre többen, külföldre is.

K.E.: Ön foglalkozik településtervezéssel, fejlesztéssel és szociológiai kérdésekkel is. Hogyan látja, mivel lehetne megakadályozni az elvándorlást? Milyen gazdasági, társadalmi, kulturális vonatkozásai vannak?

Dr.K.T.: A legnagyobb és legkomolyabb problémának azt ér-

zem, amikor a fiatalabbak, a magasabban képzettek hagyják el az adott települést. Sokszor már ott kezdődik a probléma, amikor a középiskola elvégzése után elmennek egyetemre, megszerzik a diplomát, és már haza sem mennek, nem mennek vissza az adott településre, hiszen a hivatást, amit választottak, nem találják meg az otthoni munkaerőpiaci kínálatban, csak egy nagyvárosban. Ez egyfajta agyelszívás: a nagyvárosok magukba szippantják a fiatal, diplomás, innovatív és krea-

tív embereket. Nagyon összetett probléma alakul ki: ők már nem mennek haza, így nem jelenik meg helyben a fejlődéshez szükséges tudás, nem vásárolnak ingatlant, nem ott élnek az életüket, nem ott fizetik az adót, nem ott veszik igénybe a szolgáltatásokat. Ez a folyamat pedig egy lefelé tendáló lokális társadalmi-gazdasági spirált generál. Nyilván ezek a rétegek mind a kultúra előállítói, mind pedig a kultúrafogyasztók szempontjából veszteséget jelentenek, és itt a kultúra alatt nem csak azt értem, hogy színház, mozi, koncert, hanem általában a munka-, viselkedés-, kert-, környezet-, vagy fogyasztási kultúrát – vagyis életünk egészét. A településnél ez negatív folyamatokat indíthat el, s ezek nyilván hatással vannak a helyi közösségek alakulására is.

K.E.: *Hogyan tervezi meg a közösségek megtartását egy kisváros? Mire kell odafigyelnie? Az előadásában úgy fogalmazott, hogy „a településnek lelke van” – hogyan kell ezt értelmezni?*

Dr.K.T.: Azt gondolom, hogy a lakosok, a közösségek megtartásában az önkormányzatoknak is van felelősségük. Az a jó, ha a kezdeményezések alulról jönnek, amikor az emberek megérzik, hogy azonos érdeklődésűek, hasonlórúek, és hogy nekik együtt kell lenni, öszsze kell szerveződni egyesületté, körre vagy másfajta szervezetté. Ez egyfajta közösségépítés, aminek lehet anyagi haszna is adott esetben, akár pályázhatnak is, de az együttlét, az együtt megtapasztalt élmények és a valahová tartozás érzése az, ami igazán fontos. Nyilván attól függően alakulnak ki alulról jövő kezdeményezések, hogy milyen érdeklődésűek az emberek, van-e egyáltalán igényük arra, hogy öszszejöjjenek. Erre oda kell figyelni az önkormányzatoknak is.

A településnek lelke van, minden település más és más, minden település egyedi. Egy település nem csak az ott lévő épületek halmaza, hanem mindenekelőtt az ott lakó emberek sajátos lelki-szellemi közössége. Magyarországon vannak olyan települések, amelyekhez po-

zitív asszociációk társulnak még akkor is, ha sohasem jártunk ott; vannak, amelyekhez negatívak kapcsolódnak, és van, amelyhez semmilyen érzelm nem társul, mert nem ismerjük. Szerintem, ha egy településre elmegyünk, ott lehet érezni, milyen a település kisugárzása. Részben az épületek, azok kinézete, állapota, a közterületek, a parkok, zöldfelületek gondozottsága nagyon fontos, ami nagyrészt attól függ, hogy milyen emberek, milyen nagyobb közösségek alkotják az ottani társadalmat, s összességében ez meghatározza, hogy milyen lelke is van egy településnek. Amikor közösségfejlesztésről, közösségépítésről beszélünk, akkor az előbbieken felsorolt dolgok mind-mind hatással vannak egy közösség létrejöttére.

K.E.: *Hogyan értelmezhető ez Kisújszállásra? Melyek azok a támpontok, amelyekre építeni lehet a közösségek létrehozását, a közösségek fejlesztését?*

Dr.K.T.: Kisújszállás egy tízenegyezer lakosú kisváros, ahol

az utóbbi években egyfajta új-jáéledési folyamatot tapasztalhatunk meg. Nagyon sok olyan hagyománnyal bírunk, amelyek feledésbe merültek, mint például a nagykun identitás, nagykun tudat. De megvan még az egykori parasztpolgári mentalitás néhány pozitív alkotórésze, és még megvannak azok a sajátos, akár a tájból, az alföldi síkságból adódó jellegzetességek, lehetőségek, a gazdálkodási kultúra, a nagy múltú iskolaváros jelleg, amelyek meghatározták, és ma is meghatározzák a város életét. Ne felejtjük el azt sem, hogy mindig szoros volt a város kötődése Debrecenhez, a kálvinista Rómához. A magyar irodalom nagyjainak, Arany Jánosnak, Móricz Zsigmondnak vagy a kortársak közül Csukás Istvánnak az életműve, szellemi öröksége sajátos, egyedi és pozitív módon befolyásolja Kisújszállás arculatát. Ezek adják az alapokat, amire építeni lehet.

A közösségek száma a település lélekszámához képest magas, hiszen több mint 50 civil szerve-

zet működik. A legjelentősebb a városszépítő egyesület, amely már régóta és folyamatosan a város érdekében dolgozik, de van itt olvasókör, népdalkör, népművészeti egyesület, tánccsoport, dalkör is. Ez elég jelentős megtartó erőt jelent, igen élénk a civil élet itt a városban.

K.E.: *Hogyan tud a város támaszkodni a civil szervezetekre? Milyen az együttműködési hajlandóság?*

Dr.K.T.: Az önkormányzat nagyon odafigyel a civil szervezetekre, jó az együttműködés közöttünk. Úgy gondolom, hogy ezen a téren mi valahol az országos csúcson vagyunk a rájuk való odafigyelésben, folyamatos egyeztetések vannak, élő párbeszéd folyik közöttünk. Amikor a programok tervezése zajlik, akkor összeülünk, egyeztetünk. Minden évben kiadunk egy rendezvénytáptárt, az eseményekkel kapcsolatban egyeztetéseket tartunk, amelyeken az önkormányzat, az iskolák, az intézmények, a civilek képviselői is jelen vannak. Figyelünk arra, hogy ne legyen ütközés, mindenkinek jó legyen, s mindenkinek el tudjon menni a másik közösség által szervezett programokra. Mi is ott vagyunk a rendezvényeiken, sőt, el is várják, hogy ott legyünk. De ez rendjén van így. A város komoly pénzzel támogatja a civil szervezetek működését, pályázatokat is

írunk ki számukra, amellyel további támogatásokhoz juthatnak egy-egy rendezvény megszervezéséhez.

K.E.: A TOP 5.3.1 nyertes pályázójaként milyen célokat tűztek maguk elé?

Dr.K.T.: Bár kicsit késésben vagyunk, de nálunk is elindult ez a négy éven át tartó program. Vannak általánosságok, de vannak olyan témák, amelyek központi helyen állnak. Igyekszünk az egyediségeinket, unikális adottságainkat kihasználni, amelyek máshol nincsenek, és amelyek a helyieknek is jó kiindulási alapot jelenthetnek egyéni életük jobbítására. Nem titkolt szándékunk egyediségeink kiemelésével a turizmus erősítése. Ebben az identitás-pályázatban nekünk nagyon fontos Csukás István életművének a megőrzése, ápolása, továbbfejlesztése, okszerű és igényes (és ne hallgassuk el: lehetőleg profitábilis) hasznosítása. Kiadványokban és rendezvényekben is gondolkodunk, illetve

az infrastruktúrát is így alakítjuk, fejlesztjük. Pár éve átadtuk a Bagaméri-szobrot, utána a Pom-Pom installációt, a Süsü játszóteret, idén pedig megjelenik egy könyv Csukás Istvánról, kifejezetten az ő munkásságáról. A városvédők szeretnék megjelölni a szülőházának is a helyét egy emléktáblával. A Vigadóba is tervezünk kiállítást róla. Nekünk nagyon fontos a Csukás-féle vonal. A másik irányvonal a kulturális alapú gazdaságfejlesztés: termék és hagyomány. Vannak már eredményeink, például a Hotel Kumániában lehet helyi termékeket vásárolni, van méz, lekvár, kézzel készített ékszerek, hímezések, helyi kiadványok és a mi egyediségünk, büszkeségünk, a rizs. A rizstermesztés a török hódoltság idejére nyúlik vissza, a legnagyobb termőterületet a Rákosi-korszakban alakították ki, de akkor volt a legrosszabb a termésátlag. A rendszerváltás után szerencsére újra fellendült a minőségi rizstermesztés. Ma az országban mi vagyunk

a legnagyobbak: a hagyományos fehér és barna rizs mellett megtalálható az indián rizs, amely a világon csak az USA-ban, Kanadában és Kisújszálláson terem. Természetesen gondolkodunk a továbblépésben is, remélhetőleg lesznek még ötletek, rizsből előállított élelmiszerek, kozmetikumok és egy nagyszabású rizsfesztivál is. Úgy gondolom, a rizs vonatkozásában óriási lehetőségeink vannak, melyeket meg kell tanulnunk kihasználni, és a vállalkozóknak is meg kell látniuk benne a lehetőséget. Az önkormányzat mindent megtesz azért, hogy Kisújszállás, a Nagykunság kulturális fővárosa egyben a rizs magyar fővárosa is legyen, és ez megjelenjen a hazai és európai köztudatban egyaránt.

DR. HABIL KOVÁCS TIBOR – Dr. habil Kovács Tibor történelem-földrajz szakos tanár, terület- és településfejlesztő szakgeográfus, magyar-német geográfus szakfordító. Felsőfokú tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végezte; PhD fokozatát és habilitációját a Debreceni Egyetemen szerezte. Szakmai tapasztalatokra az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.-nál tett szert, a tervezési csoport vezetőjeként feladatai közé tartozott: a regionális operatív program tervezésének irányítása, a tervezést megalapozó tudományos kutatások koordinálása, ellenőrzése, részvétel a Nemzeti Fejlesztési Tervek készítésében. A szász-anhalti tartományi Területfejlesztési és Közlekedési Minisztérium munkatársaként regionális, várostervezési és –fejlesztési feladatokat látott el. Kisújszállás alpolgármestere 2014 októbere óta, felelősségi területei: kultúra, turizmus, kommunikáció, városmarketing.